

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

BOEKEN

GEZINSDAGBEHANDELING. HERSTEL VAN HIËRARCHIE

Carla Zuthof, Christianne Albertz,
Rachel Pannemans & Machteld Gudde
(2003). Amsterdam: SWP, 92 pp.,
ISBN 90-6665-517-8

Dit verslag van een dagbehandelingsproject in de regio Maastricht voor gezinnen met een ernstig problematisch kind tussen de vier en twaalf jaar, is de verantwoording van één van de vijf innovatieprojecten in de jeugdzorg in Limburg die in 1998 van start zijn gegaan. Het beoogt informatie te geven over opzet, doelstellingen en interventiestrategieën van deze vorm van behandeling, mede ter inspiratie voor en uitwisseling van ervaringen met andere jeugdzorginstellingen. De algemene doelstelling van de innovatieprojecten is het terugdringen van het aantal uithuisplaatsingen, uitgaande van de gedachte dat het eigen gezin de beste opvoedingsplaats blijft.

Naast de aandacht die de auteurs schenken aan de organisatorische inbedding en personele bezetting, geven zij de uitgangspunten voor de behandeling en de gebruikte theorieën en modellen weer. Ook beschrijven ze feitelijk en gedetailleerd de vormgeving van de verschillende programmaonderdelen.

Deze gezinsdagbehandeling, ten tijde van de start van het project de enige in zijn soort in Nederland, is bestemd voor gezinnen waar sprake is van een verstoorde hiërarchie en dreigende uithuisplaatsing van een van de kinderen. De centrale gedachte is dat ouders zo goed mogelijk geholpen moeten worden bij het weer vat krijgen op hun kind(eren) en hun eigen leven, zodat zij een

veilig en adequaat gestructureerd opvoedingsklimaat kunnen bieden en zo hun gezamenlijke ouderlijke verantwoordelijkheid vorm kunnen geven.

De theorieën die ten grondslag liggen aan dit werk zijn de systeemtheorie, in het bijzonder de structurele gezinstherapie met zijn accentuering van het belang van een goede hiërarchie en generatiegrenzen, de object-relatietheorie gecombineerd met de hechtingstheorie, de interactieve experiëntiële theorie met het belang van voeling krijgen met wat in jezelf leeft, de contextuele benadering van Nagy met aandacht voor mogelijke disfunctionele loyaliteiten, de communicatietheorie en het competentie-model. In praktijk ligt een zwaar accent op het begrip competentie en is veel gericht op *empowerment* van de ouders.

De gezinsdagbehandeling duurt ongeveer een jaar, en kent volgens de auteurs vier fasen. In de eerste paar maanden, de intake- en kennismakingsfase, ook met de andere gezinnen, gaat het om de indicatiestelling en het formuleren van de hulpvraag, maar tevens om het doorlopen van een competentievergrotingscursus voor de ouders. In deze cursus, ontwikkeld in het Paedologisch Instituut in Duivendrecht, leren de ouders vooral een zestal basistechnieken: leuke dingen zeggen, prijzen, belonen, apart zetten, zinvol straffen en instructies geven. Onduidelijk is wat in deze fase met het problematische kind gebeurt. In de tweede fase van drie maanden komen de gezinnen drie dagdelen per week naar het centrum, twee keer voor deelname aan de gezinsgroep, met twee andere gezinnen, en een keer voor activiteiten van ouders en kinderen apart. De derde fase van drie maanden is qua vorm gelijk, maar vooral gericht op het oefenen met eigen doelen en vaardigheden, naast het herstellen van con-

tacten buitenshuis. De vierde fase is er een van bevestiging en bekrachtiging en aandacht voor nevengeschikte problemen, bijvoorbeeld in de partnerrelatie.

Een boeiend aspect van de gezinsgroepen is dat elke drie uur durende bijeenkomst voor een deel gewijd is aan het gezamenlijk gebruiken van de avondmaaltijd, een doesituatie met diverse pedagogische en relationele opgaven. In deze gezinsgroepen is het lotgenotencontact zeer belangrijk: het leren van elkaar en het geven van feedback. De begeleiders streven er consequent naar de ouders in hun leidinggevende verantwoordelijkheid te ondersteunen en te bevestigen.

De innovatieprojecten zijn in deze experimentele verslagperiode van tweeëneenhalf jaar door twee onderzoeksbureaus geëvalueerd, onder andere op de mate waarin men de vooraf geformuleerde opzet in de praktijk realiseerde. Het kleine aantal tot nu toe behandelde gezinnen in het gezinsdagbehandelingsproject maakte overigens een statistisch significante effecttoetsing niet mogelijk.

In de bijlagen in deze publicatie zijn het hulpverleningsplan, de afsprakenlijst en beschrijvingen van de behandelmodules 'gezinsdagbehandeling', 'competentietraining' en 'sociale vaardigheidstraining' opgenomen.

Ondanks de vaak gedetailleerde informatie over de opzet van dit vooralsnog unieke behandelingsproject bleef ik met een aantal vragen zitten. Veel aandacht wordt besteed aan hetgeen men met de gezinnen en de ouders doet, maar daardoor blijft de directe hulpverlening aan het problematische kind nogal onderbelicht. Kernkarakteristieken bij de geïndiceerde gezinnen zijn een verstoorde hiërarchie en een ernstig (beleefd) gebrek aan ouderschapscompetentie. De training in de eerste fase en de accenten die

in de gezinsgroepsbijeenkomsten worden gelegd, spelen hier duidelijk op in. Maar waarom is er gekozen voor twee bijeenkomsten per week en niet meer (of minder) én voor een steeds wisselende samenstelling van de gezinsgroepen? Ook begrijp ik niet waarom wel vanaf het begin gewerkt is met moedergroepen, maar pas in een latere fase het plan ontwikkeld is om ook de vaders aan een eigen gespreksgroep te laten deelnemen. Evenmin is duidelijk waarom er onderscheid gemaakt wordt in taak en functie tussen gezinsbegeleiders en gezinsbehandelaars. De gezinsbegeleider wordt de baas in het centrum genoemd, maar er zijn meerdere personen als zodanig werkzaam. Zijn er dan meer bazen? De gezinsbehandelaar lijkt de beter gekwalificeerde te zijn. Werkt dit alles zonder frictie tussen beide functionarissen? En ook al noemt men het aanbod vraaggestuurd, mijn indruk is toch dat vooral is uitgegaan van het diagnostisch oordeel van de deskundigen en van wat praktisch met geven personeel en ruimte gerealiseerd kan worden. Ten slotte mis ik een expliciet stilstaan bij tot dan toe ervaren knelpunten. Eén intrigerend aspect wordt wel genoemd, maar niet uitgewerkt. In de laatste alinea over het behandelprogramma geven de auteurs aan dat in de derde of vierde fase van de behandeling vaak sprake is van een ontwikkelingscrisis, die om crisisinterventie vraagt. Waarom ontstaat die op dat moment? En de slotzin dat het gezin er vaak sterker uitkomt, zegt mij niet zoveel.

Deze publicatie van bescheiden omvang beschrijft een interessante en vooralsnog unieke vorm van deeltijdbehandeling en biedt daarover veel zinnige, feitelijke informatie, maar een wat dieper gaande reflectie op opzet en ervaringen ontbreekt nog.

Han Blankstein